

VISIÓ DIGITAL

Hold back the dawn (Si no amaneciera, 1941), Mitchell Leisen

Miquel Alenyà

Tercer i darrer film de Mitchell Leisen (1899-1972) realitzat amb la col·laboració com a guionistes del tàndem format per Billy Wilder i Charles Brackett'. Adapta la novel·la *Hold Back The Dawn* (1940), de Ketti Frings (1909-1981), que s'inspira en fets reals i referències autobiogràfiques. Es roda en escenaris naturals de Paramount Ranch (CA), L.A., Hollywood, altres localitats del comtat de L.A., Tijuana (Mèxic) i en els platós de Paramount Studios (Hollywood, L.A.). És nominat a sis Oscars. Produït per Arthur Hornblow Jr. per a la Paramount, es projecta per primera vegada en públic, en sessió de preestrena, l'11 de novembre del 1941, a Nova York.

La acció dramàtica té lloc a Tijuana i voltants, tot al llarg d'uns cinc mesos, de març a agost del 1941, abans de la incorporació dels EUA a la Segona Guerra Mundial (7-12-1941). El ballarí i *gigoló* romanès George Iscovescu (Boyer), freqüenta ambients de les classes benestants de França (Paris, Biarritz, Costa Blava...) i Itàlia (La Riviera, Lido, Venècia ...). A causa de la invasió nazi de França (10-5-1940) es troba amb poca feina, cosa per la qual decideix emigrar als EUA. Per gestionar el visat d'entrada en el país s'instal·la a un hotel de la petita localitat fronterera de Tijuana (Mèxic), on es troba amb la seva antiga parella de ball, Anita Dixon (Goddard), que ja ha aconseguit el visat. Iscovescu és elegant, distingit, es comporta com un galà europeu i sap guanyar-se la confiança i l'afecte de les dames². L'inspector d'immigració de l'oficina nord-americana a Tijuana és el rígid, encara

que de fons humà, Sr. Hammok (Abel). El paper protagonista correspon a Emmy Brown (Havilland), professora de primària de la petita ciutat d'Azusa (L.A.).

El film mescla drama, història d'amor i crítica social. Destaca la solidesa i la gràcia d'un magnífic guió, que suma vigor dramàtic i abundants trets d'humor. Aquests es presenten amb pinzellades ràpides i en moments inesperats. Se serveix d'expressions recurrents, situacions enginyoses, reaccions extravagants i dosis mesurades d'ironia, sarcasme, burla, humor negre i crítica. La col·laboració dels dos guionistes amb Leisen acaba en aquest film arran de la supressió pel realitzador d'una escena tragicòmica en la qual Iscovescu matava una cuca molla "perquè volia entrar als EUA sense visat". Simbolitzava de manera sardònica i càustica la situació dels europeus residents a Tijuana.

És útil i rica en detalls la descripció de l'ambient de saturació, misèria i desesperació de la colònia europea instal·lada a la frontera a l'espera d'una autorització que es pot demorar anys. També és antològica la descripció breu, però eficaç, de la varietat de nacionalitats presents, entre les quals la d'una família austríaca, els Kurtz, recordatori de la situació que a Tijuana va viure (1934) durant un temps Billy Wilder. Desborda ironia la picaresca de las trampes habituals per burlar les esperes i la vigilància de l'inspector Hammok, amb debilitat per a la bona cuina casolana (les mongetes de Chicago amb carn salada).

No hi manquen les demostracions de l'afecció de Billy Wilder als cotxes, en especial els esportius i so-

bretot els de tipus *coupé*, les autovies modernes de quatre carrils³, les persecucions de cotxes i motos, les passejades en cotxe pel camp, les perspectives de vies d'intens trànsit rodat, els vehicles estrafolaris (petita *ranchera* que transporta una quantitat inversemblant de xicots). Mostra la seva antiga i intensa afecció al cinema amb la inserció d'un fragment del rodatge en estudi de *Vuelo de águilas* (1941), protagonitzada per Verónica Lake i Brian Donlevy. Presenta el director Dwight Saxon (Leisen) en acció i a la munició de tècnics que participen en el rodatge. Afegeix demostracions de la seva afecció a la natura, els paisatges oberts, el mar, la platja, els banys de mar, la vida. També a la fortalesa, la presència d'ànim, el capteniment discret. Exposa la seva aversió a l'engany, la mentida, l'arbitrarietat, la venalitat, la conducció temerària, els accidents de trànsit, el suïcidi, etc.

L'estil narratiu és contingut i prescindeix d'excessos melodramàtics. Narra la història en un llarg *flashback* que dona relleu a l'acció i eleva el seu sentit cinematogràfic. El narrador és el Iscovescu, que exposa els fets des de la seva perspectiva personal, cosa que permet seguir amb l'aportació de detalls l'evolució del personatge. El vestuari corre a càrrec de la sempre competent i brillant Edith Head (*Una cara con ángel*, Donen, 1957), que vesteix amb sobria i discreta elegància a Havilland i amb vestits exuberants i cridaners a Goddard, dona segura, desimbolta, desinhibida i decidida⁴. A través dels ulls d'Iscovescu, el guionista concentra en Havilland la seva millor atenció i li dedica un nombre elevat de moments culminants, que en destaquen les aptituds d'actriu dramàtica i la figura serena, fràgil i innocent. Són escenes destacades de les parabrises que parlen, la fusió del camí a causa de la pluja, la romeria de parelles al santuari marià, el viatge de nuvis en cotxe, els versos inscrits al peu de l'estàtua de la Llibertat, la celebració del 4 de juliol a la casa dels Kurtz, exiliats austríacs arran de l'annexió (12-3-1938) d'Àustria al III Reich, identificats amb el que ha de ser el seu país d'adopció.

Exalta les sorpreses que guarda la vida, l'ingeni de les persones per superar dificultats, les limitacions de les normes administratives, la dignitat de totes les persones i el respecte que mereixen al marge de la nacionalitat i opinions, la història de les olives, la visita de l'embarassada Berta Kurtz (DeCamp) al despatx de l'inspector d'immigració i les seves conseqüències. Fa referència a la lluita del bé i el mal, al rigor administratiu i les necessitats humanitàries, a les inèrcies de la legalitat i als canvis ràpids de les necessitats socials, etc. Pel·lícula clàssica del cinema romàntic, injustament oblidada, constitueix una de les joies del cinema dels primers anys quaranta⁵.

La banda sonora, de Victor Young (*Scaramouche*, Sidney, 1952), situa l'acció en un context sonor mexicà. La banda de música, alguns grups de cantants *charros* i el fons musical, presenten cançons com "Cielito lindo" i "Amor, amor, amor", el tango "La Cumparsita", "La Marsellesa"⁶ i algunes composicions en anglès, com "California, Here I Come". La fotografia, de Leo Tover (*El mayor y la menor*, Wilder, 1942), en b/n, fa ús de tons suaus i contrastos moderats, que

no perjudiquen els jocs del clarobscur. Se serveix de plans llargs, enquadraments estàtics, plans propers i sentit de la profunditat de camp.

SPOILER

Explica la història d'un viatge de les tenebres a la llum, de la mentida a la veritat, de la soledat a l'amor, de la mort a la vida. Es contraposa a la moda dels relats dedicats a viatges al regne de la corrupció, les tenebres i la perdició.

NOTES

- (1) Brackett, sense Wilder, va escriure uns anys més tard per a Leisen el guió de *La vida íntima de Julia Norris* (1946).
- (2) La força del galà s'explica mitjançant l'extravagant suïcidi doble de mare i filla després de perdre'n els favors d'amor per diners.
- (3) La construcció d'autopistes als EUA s'autoritza el 1956 a instàncies del president Dwight Eisenhower.
- (4) Va ser la protagonista femenina, entre d'altres films, de *Tiempos modernos* (1936) i *El gran dictador* (1940), de Charles Chaplin, amb el qual va estar casada.
- (5) Qualificada per alguns com a "melodrama daurat de la dècada" (Cf. "Paulette Goddard", Google).
- (6) Dedicat als ciutadans francesos residents a Tijuana i als de totes les nacionalitats, com a expressió de suport als ideals de llibertat i condemna de l'opressió.
- (7) Primer film realitzat per Billy Wilder.

BIBLIOGRAFIA

- BALMORI, Guillermo. *Hold Back The Dawn*. Madrid: Notorius, 2009.
- LOSILLA, Carlos. «Si no amaneciera». *Dirigido por*, (setembre 1997).

TÍTOL: *Hold Back the Dawn* (*Si no amaneciera*)

IMATGE: 1.33:1 4/3

ÀUDIO: Dolby Digital

SUBTÍTOLS: castellà

EDITORA: UNIVERSAL PICTURES SPAIN, S.L.